

Стратегічні пріоритети державної підтримки експорту продукції АПК в умовах післявоєнної трансформації

Предметом дослідження є теоретико–методичні та прикладні аспекти формування стратегічних пріоритетів державної підтримки експорту продукції агропромислового комплексу в умовах післявоєнної трансформації економіки України.

Метою дослідження є обґрунтування стратегічних пріоритетів державної підтримки експорту продукції агропромислового комплексу України в умовах післявоєнної трансформації та розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності експортної діяльності суб'єктів аграрного сектору України.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема: методи аналізу та синтезу – для узагальнення теоретичних підходів до державної підтримки аграрного експорту; системний підхід – для дослідження взаємозв'язків між складовими механізми державної підтримки; структурно–логічний метод – для формування системи стратегічних пріоритетів; графічний метод – для візуалізації запропонованих напрямів державної підтримки; метод узагальнення – для формування висновків та практичних рекомендацій.

Результати роботи. У статті обґрунтовано необхідність формування нової моделі державної підтримки експорту продукції агропромислового комплексу в умовах післявоєнного відновлення економіки України. Визначено ключові виклики розвитку аграрного експорту, пов'язані з руйнуванням логістичної інфраструктури, обмеженням доступом до фінансових ресурсів, зростанням ризиків зовнішньоекономічної діяльності та посиленням міжнародної конкуренції. Запропоновано систему стратегічних пріоритетів державної підтримки, що охоплює розвиток переробної промисловості, фінансово–кредитне стимулювання експортерів, модернізацію транспортно–логістичної інфраструктури, розвиток торговельної дипломатії, удосконалення систем сертифікації та контролю якості, цифровізацію експортних процесів, стимулювання інноваційної діяльності, підтримку малих і середніх експортерів, впровадження екологічних практик та розвиток механізмів управління ризиками.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані органами державної влади та місцевого самоврядування під час розроблення програм підтримки аграрного експорту, суб'єктами агропромислового комплексу при формуванні експортних стратегій, профільними асоціаціями, інвестиційними установами, міжнародними організаціями, а також у науково–дослідній та освітній діяльності під час вивчення проблем розвитку аграрного сектору, міжнародної торгівлі та державного регулювання економіки.

Висновки. Доведено, що забезпечення стійкого зростання експорту продукції агропромислового комплексу в умовах післявоєнної трансформації потребує реалізації комплексної державної політики, спрямованої на підвищення рівня конкурентоспроможності національної продукції, розвиток виробництва із високою доданою вартістю, модернізацію логістичної інфраструктури, розширення доступу підприємств до фінансових ресурсів та впровадження інноваційних і цифрових технологій. Визначення стратегічних пріоритетів дозволило запропонувати інтегровану модель державної підтримки експорту продукції АПК в умовах післявоєнної трансформації, яка сприятиме диверсифікації товарної структури експорту, збільшенню валютних надходжень, зміцненню продовольчої безпеки держави, розширенню присутності української продукції на міжнародних ринках та формуванню передумов для довгострокового економічного зростання України.

Ключові слова: державна підтримка; агропромисловий комплекс; експорт продукції АПК; післявоєнна трансформація; стратегічні пріоритети; експортний потенціал; конкурентоспроможність.

ARTEM SEBALO

Strategic priorities for government support of agricultural exports in the context of post-war transformation

The subject of the research is the theoretical, methodological, and practical aspects of establishing

strategic priorities for state support of exports of agricultural products in the context of Ukraine's post-war economic transformation.

The aim of the research is to substantiate the strategic priorities of state support for the export of products from Ukraine's agro-industrial complex in the context of post-war transformation and to develop practical recommendations for improving the efficiency of export activities by entities in Ukraine's agricultural sector.

Research methods. The study employs a range of general scientific and specialized methods, including: methods of analysis and synthesis—to generalize theoretical approaches to state support for agricultural exports; a systems approach—to examine the interrelationships among the components of the state support mechanism; the structural-logical method—to formulate a system of strategic priorities; the graphical method—to visualize the proposed directions of state support; and the generalization method—to draw conclusions and formulate practical recommendations.

Results of the investigation. This article justifies the need to develop a new model of state support for exports of agricultural products in the context of Ukraine's post-war economic recovery. The key challenges to the development of agricultural exports are identified, including the destruction of logistics infrastructure, limited access to financial resources, increased risks in foreign economic activity, and intensified international competition. A system of strategic priorities for state support is proposed, covering the development of the processing industry, financial and credit incentives for exporters, modernization of transport and logistics infrastructure, development of trade diplomacy, improvement of certification and quality control systems, the digitization of export processes, the promotion of innovation, support for small and medium-sized exporters, the implementation of environmental practices, and the development of risk management mechanisms.

Scope of the results. The research findings can be utilized by state and local government bodies when developing programs to support agricultural exports, by entities in the agro-industrial complex when formulating export strategies, by industry associations, investment institutions, and international organizations, as well as in research and educational activities when studying issues related to the development of the agricultural sector, international trade, and state regulation of the economy.

Conclusions. It has been demonstrated that ensuring sustainable growth in exports of agricultural products during the post-war transformation requires the implementation of a comprehensive state policy aimed at enhancing the competitiveness of domestic products, developing high-value-added industries, modernizing logistics infrastructure, expanding enterprises' access to financial resources, and introducing innovative and digital technologies. The identification of strategic priorities has made it possible to propose an integrated model of state support for agribusiness exports in the context of post-war transformation, which will contribute to the diversification of the export commodity structure, increase foreign exchange earnings, strengthen the country's food security, expand the presence of Ukrainian products in international markets, and lay the groundwork for Ukraine's long-term economic growth.

Keywords: state support; agro-industrial complex; exports of agro-industrial products; post-war transformation; strategic priorities; export potential; competitiveness.

Постановка проблеми. Аграрний сектор України традиційно залишається одним із ключових драйверів розвитку національної економіки, забезпечуючи вагому частку валового внутрішнього продукту, валютних надходжень та продовольчої безпеки держави. Продукція агропромислового комплексу формує основу українського експорту, що зумовлює стратегічне значення державної політики підтримки зовнішньоекономічної діяльності аграрних товаровиробників. Водночас повномасштабна вій-

на спричинила суттєві структурні зміни в системі функціонування аграрного сектору, призвела до руйнування виробничої, транспортної та логістичної інфраструктури, зростання виробничих і експортних ризиків, скорочення інвестиційної активності та ускладнення доступу до міжнародних ринків збуту. У процесі післявоєнної трансформації економіки України особливо важливим стає формування нових підходів до державної підтримки експорту продукції агропромислового комплексу.

Незважаючи на значний науковий доробок у сфері державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та розвитку аграрного сектору, питання визначення стратегічних пріоритетів державної підтримки експорту продукції АПК в умовах післявоєнного відновлення залишаються недостатньо дослідженими. Особливої уваги потребує обґрунтування нових механізмів фінансової, інституційної, інноваційної та інфраструктурної підтримки аграрного експорту з урахуванням сучасних геоелектронічних викликів, процесів цифрової трансформації та євроінтеграційного курсу України, що зумовлює необхідність поглиблення наукових досліджень у сфері формування стратегічних пріоритетів державної підтримки експорту продукції АПК як важливої передумови забезпечення економічної стійкості, відновлення експортного потенціалу та сталого розвитку національної економіки.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблематика розвитку аграрного експорту та формування ефективних механізмів його державної підтримки в останні роки перебуває у центрі уваги вітчизняних науковців, що обумовлено стратегічною роллю агропромислового комплексу у забезпеченні економічної стійкості України, формуванні валютних надходжень та підтримці продовольчої безпеки. Особливої актуальності ці питання набули в умовах воєнних викликів та необхідності формування нової моделі розвитку експортного потенціалу аграрного сектору в післявоєнний період. Так, Антонюк П. О., Антонюк О. П., Ступницька Т. М., та Баранюк Х. О. [1] здійснили статистичну оцінку ролі агропродовольчої продукції у товарному експорті України в умовах війни та дослідили структурні зміни аграрного експорту як передумову його подальшого зростання. Аналогічні питання розвитку агропродовольчого експорту та його сучасного стану досліджували вчені Бокій О. В. [3], Гаража О. П. [6], Мостов'як М. І. [12], Решитько Т. В. [13] та Созанський Л. Й. [16], які у своїх працях обґрунтували значення аграрного сектору у формуванні експортного потенціалу країни та визначили ключові чинники його розвитку в умовах воєнних і післявоєнних трансформацій.

Окремий напрям наукових досліджень стосується оцінювання експортного потенціалу підприємств агропромислового комплексу та чинників його зміцнення. Зокрема, Вірковська А. А.,

Заклекта О. І., та Лавренчук В. Р. [5] здійснили оцінку експортного потенціалу національних агрокомпаній в умовах повномасштабної війни. Науковці Корженівська Н. Л., Осадчук І. О., та Сидорак Я. І. [8] дослідили питання стійкості агросектору до економічних потрясінь та здатності забезпечувати стабільні експортні поставки. Вчені Лазаренко Д. О. та Лук'янов А. І. [10] акцентують увагу на особливостях оцінювання експортного потенціалу підприємств агропереробної промисловості в умовах воєнного стану. У свою чергу, Коровій В. В., Шкурят М. Є., та Самойлов Є. С. [9] розглядають агропромисловий сектор як ключовий елемент формування експортного потенціалу національної економіки.

Важливий сегмент досліджень присвячений проблемам фінансового забезпечення, інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності аграрних підприємств як передумови розширення експортної діяльності. Так, Бондарчук Л., Мазур Н., Цалко Т., Коваленко М., Заріцька Н., та Пузирьва П. [4] обґрунтовують необхідність використання сучасних фінансово-управлінських інструментів для забезпечення стійкого розвитку агропідприємств в умовах безпекових ризиків. Подальший розвиток цієї проблематики представлено у дослідженні Лутковської С. та ін. [11], де автори запропонували методологічні підходи до моделювання інноваційних стратегій фінансової безпеки конкурентоспроможних агропромислових smart-підприємств і обґрунтували необхідність інтеграції фінансових, інноваційних та цифрових інструментів у систему державної підтримки аграрного експорту. Також, науковець Смолій Л. В. [15] досліджує проблеми відновлення інфраструктурно-логістичного забезпечення експорту агропродовольчої продукції в умовах воєнного стану та визначає перспективні напрями його модернізації. Скічко О. О. [14] обґрунтовує доцільність формування бізнес-альянсів серед експортерів агропродукції як інструменту підвищення конкурентоспроможності та адаптації до нових умов зовнішньоекономічної діяльності. Водночас, Шимановська-Діаніч Л. М., Іщейкін Т. Є., та Вороніна В. Л. [17] досліджують специфіку здійснення експортно-імпорتنих операцій у сфері агропромислового сектору в умовах воєнного стану. Суттєвий внесок у розвиток наукових підходів до державної підтримки аграрного експорту зроблено в дослідженнях, присвячених

інституційним, правовим та міжнародним аспектам розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. Так, Кобеля–Звір М. Я. та Звір Ю. В. [7] аналізують можливості використання грантової підтримки міжнародних програм для розвитку експортно орієнтованих підприємств аграрного сектору, а Щудров В. С. [18] розглядає правові проблеми експорту сільськогосподарської продукції в контексті агроінноваційного розвитку та вдосконалення нормативно–правового забезпечення зовнішньоторговельної діяльності.

Водночас проведений аналіз наукових праць свідчить, що більшість досліджень зосереджена переважно на оцінці сучасного стану аграрного експорту, аналізі його динаміки, логістичних проблем, фінансових ризиків та окремих інструментів підтримки експортерів. Разом із тим недостатньо дослідженими залишаються питання формування комплексної системи стратегічних пріоритетів державної підтримки експорту продукції АПК в умовах післявоєнної трансформації економіки України. Також потребують подальшого наукового обґрунтування напрями модернізації державної експортної політики, розвитку фінансових та інституційних механізмів стимулювання експорту, диверсифікації зовнішніх ринків збуту, підтримки виробництва продукції з високою доданою вартістю, цифровізації експортних процесів та інтеграції українського аграрного сектору до європейського економічного простору.

Виклад основного матеріалу. Агропромисловий комплекс України функціонує в умовах масштабних структурних трансформацій, спричинених воєнними руйнуваннями, зміною логістичних маршрутів, поглибленням інтеграції до європейського економічного простору та необхідністю забезпечення продовольчої безпеки на глобальному рівні. У цих умовах експорт продукції АПК залишається одним із ключових джерел валютних надходжень, чинником макроекономічної стабільності та важливим інструментом відновлення національної економіки [1–4]. Водночас післявоєнна трансформація вимагає переосмислення підходів до державної підтримки експорту продукції АПК та формування нових стратегічних пріоритетів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на світових ринках. Саме тому, особливістю сучасного етапу розвитку аграрного експорту виступає необхідність переходу від мо-

делі, орієнтованої переважно на реалізацію сировинної продукції, до моделі експорту продукції з високою доданою вартістю [5–8].

Протягом тривалого часу основу українського аграрного експорту становили зернові культури, олійні культури та продукти їх первинної переробки. Незважаючи на значні обсяги експорту, така структура характеризується низьким рівнем створення доданої вартості всередині країни та високою залежністю від кон'юнктури світових товарних ринків. Тому, ПРІОРИТЕТОМ 1 має стати стимулювання розвитку переробної промисловості, розширення виробництва харчової продукції, біопродуктів, органічної продукції та інших товарів із високою експортною конкурентоспроможністю (рис. 1) [9–14].

Оскільки, важливого значення набуває розвиток механізмів фінансової підтримки експортерів аграрної продукції, а післявоєнне відновлення потребує значних інвестиційних ресурсів для модернізації виробничих потужностей, впровадження інноваційних технологій, оновлення матеріально–технічної бази та відновлення пошкодженої інфраструктури, то ПРІОРИТЕТОМ 2 стає розширення доступу аграрних підприємств до фінансових ресурсів через механізми пільгового кредитування, державного гарантування кредитів, компенсації відсоткових ставок та підтримки інвестиційних проектів експортного спрямування. При чому особливої актуальності набуває розвиток системи експортного кредитування та страхування експортних ризиків, що дозволить мінімізувати фінансові втрати підприємств в умовах високої невизначеності зовнішнього середовища.

Військова агресія спричинила значні руйнування об'єктів транспортної інфраструктури, змінила традиційні маршрути постачання продукції та збільшила логістичні витрати експортерів, тому ПРІОРИТЕТ 3 – модернізація транспортно–логістичної інфраструктури. За таких умов державна підтримка має бути спрямована на розвиток мультимодальних перевезень, модернізацію прикордонної інфраструктури, розширення потужностей дунайських портів, відновлення залізничного сполучення та формування сучасних логістичних хабів. Забезпечення ефективного функціонування транспортно–логістичної системи сприятиме зниженню витрат експортерів та підвищенню конкурентоспроможності української продукції на міжнародних ринках.

Рисунок 1. ПРІОРИТЕТ 1 державної підтримки експорту продукції АПК

Джерело: побудовано автором.

Традиційна орієнтація на обмежену кількість зовнішніх ринків підвищує ризики залежності від політичних, економічних та регуляторних змін у країнах-імпортерах. У післявоєнний період особливого значення набуде розширення присутності української аграрної продукції на ринках країн Європейського Союзу, Близького Сходу, Північної Африки, Азійсько-Тихоокеанського регіону та Латинської Америки. У цьому контексті державна підтримка повинна включати проведення торговельних місій, організацію участі підприємств у міжнародних виставках і форумах, розвиток механізмів торговельної дипломатії та інформаційно-консультаційної підтримки експортерів, тому ПРІОРИТЕТ 4 – диверсифікація експортних ринків збуту. ПРІОРИТЕТ 5 – забезпечення відповідності української аграрної продукції міжнародним стандартам якості, безпеки та сталого виробництва. У процесі європейської інтеграції особливої актуальності набуває гармонізація національного законодавства з вимогами Європейського Союзу щодо якості харчової продукції, простежуваності виробничих процесів, екологічної безпеки та захисту навколишнього середовища. Відповідно державна підтримка повинна бути спрямована на розвиток систем сертифі-

кації, лабораторного контролю, впровадження міжнародних стандартів управління якістю та стимулювання підприємств до отримання міжнародних сертифікатів відповідності.

В умовах цифрової трансформації економіки стратегічним пріоритетом стає цифровізація експортної діяльності підприємств агропромислового комплексу (ПРІОРИТЕТ 6). Використання цифрових технологій дозволить підвищити ефективність управління виробничими процесами, оптимізувати логістичні операції, забезпечити прозорість ланцюгів постачання та покращити доступ до міжнародних ринків. Державна підтримка цифровізації має передбачати розвиток електронних платформ для зовнішньоекономічної діяльності, цифровізацію митних процедур, впровадження електронного документообігу та створення єдиних інформаційних систем підтримки експортерів.

Особливого значення набуває інноваційна модернізація агропромислового виробництва. Світові тенденції розвитку аграрного сектору свідчать про зростання ролі технологій точного землеробства, штучного інтелекту, роботизації виробничих процесів, автоматизованих систем управління та біотехнологій. Використання сучасних технологій дозволяє підвищити продуктивність праці, знизити

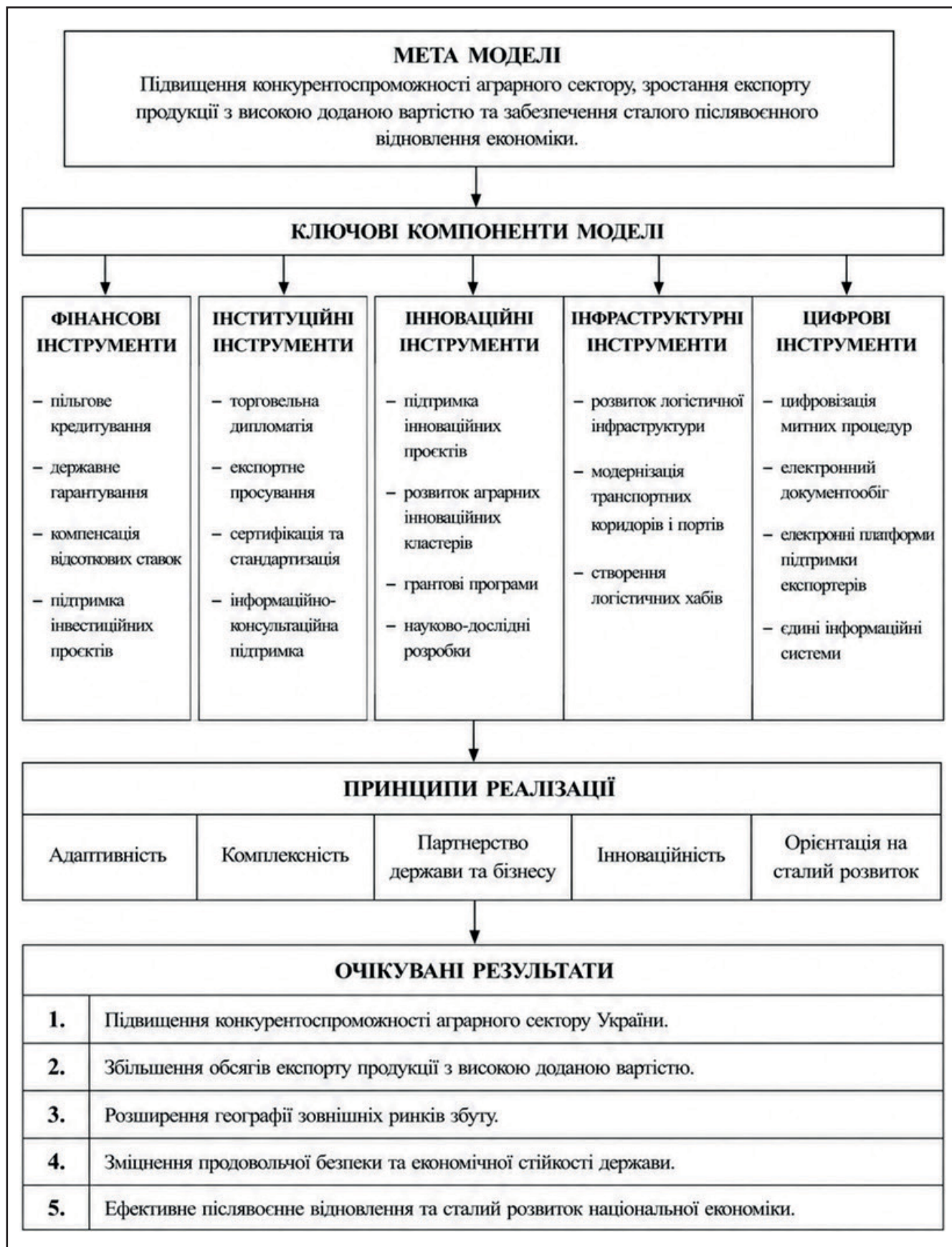

Рисунок 2. Інтегрована модель державної підтримки експорту продукції АПК в умовах післявоєнної трансформації

Джерело: запропоновано автором.

собівартість виробництва, покращити якість продукції та забезпечити її відповідність вимогам міжнародних ринків. У зв'язку з цим ПРІОРИТЕТОМ 7 є стимулювання інноваційної діяльності підприємств через податкові стимули, грантові програми, розвиток аграрних інноваційних кластерів та підтримку науково-дослідних розробок. ПРІОРИТЕТ 8 – це підтримка малих і середніх виробників. Саме ця категорія підприємств часто стикається з обмеженим доступом до фінансових ресурсів, недостатнім рівнем інформаційного забезпечення та високими витратами на вихід на зовнішні ринки. Для подолання зазначених проблем доцільним є впровадження спеціалізованих програм підтримки малих і середніх експортерів, розвиток кооперативних форм господарювання, створення експортних консорціумів та розширення консультаційної підтримки суб'єктів господарювання.

У контексті глобального переходу до принципів сталого розвитку важливим стратегічним пріоритетом державної підтримки аграрного експорту стає впровадження ESG-підходів у діяльність аграрних підприємств (ПРІОРИТЕТ 9). Сучасні міжнародні ринки дедалі більше орієнтуються на продукцію, вироблену із дотриманням екологічних, соціальних та управлінських стандартів, що обумовлює необхідність розвитку екологічно відповідального виробництва, раціонального використання природних ресурсів, зниження вуглецевого сліду продукції та впровадження принципів циркулярної економіки. Державна підтримка у цьому напрямі повинна включати фінансування екологічних проєктів, стимулювання використання відновлюваних джерел енергії та розвиток систем екологічної сертифікації.

ПРІОРИТЕТ 10 – формування ефективної системи управління ризиками. Післявоєнний період характеризується високим рівнем геополітичної, економічної та логістичної невизначеності, тому державна підтримка повинна забезпечувати розвиток інструментів страхування аграрних ризиків, експортного страхування, хеджування валютних ризиків та формування механізмів кризового реагування на зовнішні виклики. Комплексне управління ризиками сприятиме підвищенню стійкості експортно орієнтованих підприємств та зменшенню негативного впливу зовнішніх чинників на їх діяльність.

Таким чином, реалізація зазначених стратегічних пріоритетів потребує формування інте-

грованої моделі державної підтримки експорту продукції агропромислового комплексу, яка поєднуватиме фінансові, інституційні, інноваційні, інфраструктурні та цифрові інструменти розвитку (рис. 2) [14–18].

Дана модель повинна базуватися на принципах адаптивності, комплексності, партнерства між державою та бізнесом, інноваційності та орієнтації на довгостроковий сталий розвиток. Імплементация цієї моделі створить передумови для підвищення конкурентоспроможності українського аграрного сектору, збільшення обсягів експорту продукції з високою доданою вартістю, розширення географії зовнішніх ринків збуту та забезпечення ефективного післявоєнного відновлення національної економіки.

Висновки

Проведене дослідження дозволило встановити, що в умовах післявоєнної трансформації економіки України експорт продукції агропромислового комплексу залишається одним із ключових джерел валютних надходжень, чинником забезпечення продовольчої безпеки та важливим інструментом економічного відновлення держави. Обґрунтовано, що стратегічні пріоритети державної підтримки експорту продукції АПК повинні бути спрямовані на забезпечення диверсифікації експортних ринків, розвиток транспортно-логістичної інфраструктури, підвищення рівня фінансового забезпечення експортерів, стимулювання виробництва продукції з високою доданою вартістю, впровадження інноваційних технологій та цифрових рішень, а також гармонізацію національної системи регулювання із європейськими нормами та стандартами. Доведено, що важливою складовою сучасної експортної політики має стати перехід від підтримки переважно сировинного експорту до стимулювання експорту продукції глибокої переробки, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного аграрного сектору, збільшенню експортної виручки та створенню додаткової вартості всередині країни. Особливого значення набуває розвиток механізмів державного фінансування, страхування експортних ризиків, кредитно-гарантійної підтримки та залучення міжнародних інвестиційних ресурсів для модернізації агропромислового виробництва. Встановлено, що ефективність державної підтримки аграрного експорту знач-

ною мірою залежить від рівня цифровізації зовнішньоекономічної діяльності, розвитку інформаційно-аналітичних платформ, удосконалення процедур митного адміністрування та створення сучасної експортної інфраструктури. Реалізація таких заходів сприятиме зниженню транзакційних витрат, підвищенню прозорості експортних операцій та розширенню доступу українських товаровиробників до міжнародних ринків.

Узагальнення результатів дослідження дозволило запропонувати інтегровану модель державної підтримки експорту продукції АПК в умовах післявоєнної трансформації, яка забезпечить зміцнення експортного потенціалу агропромислового комплексу, підвищення стійкості національної економіки та прискорення процесів післявоєнного відновлення України. Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням адаптивного механізму державного стимулювання аграрного експорту з урахуванням принципів сталого розвитку, ESG-трансформації, цифровізації агробізнесу та інтеграції України до єдиного економічного простору Європейського Союзу.

Список використаних джерел:

1. Антонюк, П. О., Антонюк, О. П., Ступницька, Т. М., & Баранюк, Х. О. (2023). Агропродовольча продукція в товарному експорті України в умовах війни: статистична оцінка. Економіка харчової промисловості, 15(2), 3–9. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i2.2679>.
2. Антонюк, П. О., Антонюк, О. П., Ступницька, Т. М., & Баранюк, Х. О. (2024). Зміни в товарній структурі як умова зростання експорту агропродовольчих товарів: аналітична оцінка. Економіка харчової промисловості, 16(3), 3–12. <https://doi.org/10.15673/fie.v16i3.2982>.
3. Бокій, О. В. (2021). Розвиток експорту агропродовольчої продукції в Україні. Продовольчі ресурси, 9(16), 237–252. <https://doi.org/10.31073/foodresources2021-16-23>.
4. Бондарчук, Л., Мазур, Н., Цалко, Т., Коваленко, М., Заріцька, Н., & Пузирьова, П. (2023). Інноваційний дизайн фінансово-управлінського обліку та впливу міграції населення на розвиток агропідприємств в умовах безпечних та інформаційних ризиків. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 5(52), 481–493. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4212>.
5. Вірковська, А. А., Заклекта, О. І., & Лавренчук, В. Р. (2023). Оцінка експортного потенціалу національних агрокомпаній за умов повномасштабного вторгнення РФ. Innovation and Sustainability, 4, 48–57. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.4.48.57>.
6. Гаража, О. П. (2021). Експорт агропродовольчої продукції України: стан та перспективи. Інфраструктура ринку, 56, 32–38. <https://doi.org/10.32843/infrastructure56-6>.
7. Кобеля-Звір, М. Я., & Звір, Ю. В. (2024). Грантова допомога експортно орієнтованим підприємствам від «Програми USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО)» в умовах війни. Український економічний часопис, 4, 15–19. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-4-3>.
8. Корженівська, Н. Л., Осадчук, І. О., & Сидорак, Я. І. (2025). Експортний потенціал агросектору України: стійкість до економічних потрясінь. Економічний простір, 203, 115–120. <https://doi.org/10.30838/EP.203.115-120>.
9. Коровій, В. В., Шкурат, М. Є., & Самойлов, Є. С. (2024). Роль агропромислового сектора України в розвитку експортного потенціалу. Бізнес Інформ, 11, 26–35. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-26-35>.
10. Лазаренко, Д. О., & Лук'янов, А. І. (2022). Оцінка експортного потенціалу підприємств агропереробної промисловості в умовах воєнного стану. Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України. Економічні науки, 2, 53–61. <https://doi.org/10.46644/2708-1834/2022-06.7>.
11. Лутковська, С., Пузирьова, П., Вавдіюк, Н., Безкровний, О., Микола, К., & Куцай, Н. (2025). Методологія моделювання інноваційних стратегій фінансової безпеки конкурентоспроможних агропромислових smart-підприємств у системі стартап-менеджменту. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(65), 307–323. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.65.2025.5078>.
12. Мостов'як, М. І. (2023). Стан та проблеми експорту агропродовольчої продукції в Україні. Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва, 102(2), 72–82. <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2023-102-2-72-82>.
13. Решитько, Т. В. (2024). Експорт агропродовольчої продукції України як фактор розвитку міжнародних економічних відносин. Центральнотраїнський науковий вісник. Економічні науки. 2024. Вип. 11. С. 327–334. [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).327-334](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).327-334).
14. Скічко О. О. Передумови формування бізнес-альянсів серед експортерів агропродукції в Україні в

умовах військового стану / О. О. Скідко. Стратегія економічного розвитку України, 54, 81–90. <https://doi.org/10.33111/sedu.2024.54.081.090>.

15. Смолій, Л. В. (2023). Проблеми та перспективи напрями відновлення інфраструктурно-логістичного забезпечення експорту агропродовольчої продукції в умовах воєнного стану. Економіка харчової промисловості, 15(3), 28–38. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i3.2745>

16. Созанський, Л. Й. (2025). Статистична оцінка агропромислового експорту України в умовах російсько-української війни. Статистика України, 1, 37–49. [https://doi.org/10.31767/su.1\(108\)2025.01.04](https://doi.org/10.31767/su.1(108)2025.01.04).

17. Шимановська-Діанич, Л. М., Іщейкін, Т. Є., & Вороніна, В. Л. (2023). Специфіка здійснення експортно-імпортних операцій у сфері агропромислового сектору в умовах дії воєнного стану. Науковий вісник Одеського національного економічного університету, 9, 114–119. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-9-310-114-119>.

18. Шудров, В. С. (2024). Правові проблеми експорту сільськогосподарської продукції в аспекті агроінноваційного розвитку. Право та інновації, 2, 100–105. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2\(46\)-15](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2(46)-15).

References:

1. Antoniuk, P. O., Antoniuk, O. P., Stupnytska, T. M., & Baraniuk, Kh. O. (2023). Ahroprodovolcha produktsiia v tovarnomu eksporti Ukrainy v umovakh viiny: statystychna otsinka [Agri-food products in Ukraine's merchandise exports under wartime conditions: A statistical assessment]. Ekonomika kharchovoi promyslovosti = Economics of Food Industry, 15(2), 3–9. <https://doi.org/10.15673/fie.v15i2.2679> [in Ukrainian].

2. Antoniuk, P. O., Antoniuk, O. P., Stupnytska, T. M., & Baraniuk, Kh. O. (2024). Zminy v tovarnii strukturі yak umova zrostantia eksportu ahroprodovolchychk tovariv: analitychna otsinka [Changes in commodity structure as a condition for the growth of agri-food exports: An analytical assessment]. Ekonomika kharchovoi promyslovosti = Economics of Food Industry, 16(3), 3–12. <https://doi.org/10.15673/fie.v16i3.2982> [in Ukrainian].

3. Bokii, O. V. (2021). Rozvytok eksportu ahroprodovolchoi produktsii v Ukraini [Development of agri-food exports in Ukraine]. Prodovolchi resursy = Food Resources, 9(16), 237–252. <https://doi.org/10.31073/foodresources2021-16-23> [in Ukrainian].

4. Bondarchuk, L., Mazur, N., Tsalko, T., Kovalenko, M., Zaritska, N., & Puzyrya, P. (2023). Innovatsiyni dyzain fi-

nansovo-upravlinskoho obliku ta vplyvu mihratsii naselennia na rozvytok ahropidpriemstv v umovakh bezpekovykh ta informatsiynykh ryzykiv [Innovative design of financial and management accounting and the impact of population migration on the development of agricultural enterprises under security and information risks]. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 5(52), 481–493. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4212> [in Ukrainian].

5. Virkovska, A. A., Zaklekta, O. I., & Lavrenchuk, V. R. (2023). Otsinka eksportnoho potentsialu natsionalnykh ahrokompanii za umov povnomasshtabnoho vtorhnenia RF [Assessment of the export potential of national agricultural companies under the conditions of the full-scale Russian invasion]. Innovation and Sustainability = Innovation and Sustainability, 4, 48–57. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.4.48.57> [in Ukrainian].

6. Harazha, O. P. (2021). Eksport ahroprodovolchoi produktsii Ukrainy: stan ta perspektyvy [Export of agri-food products of Ukraine: Current state and prospects]. Infrastruktura rynku = Market Infrastructure, 56, 32–38. <https://doi.org/10.32843/infrastruct56-6> [in Ukrainian].

7. Kobelia-Zvir, M. Ya., & Zvir, Yu. V. (2024). Hrantova dopomoha eksportno oriientovanyim pidpriemstvam vid «Prohramy USAID z ahrarynoho i silskoho rozvytku (AH-RO)» v umovakh viiny [Grant assistance to export-oriented enterprises from the USAID Agriculture and Rural Development Program (AGRO) under wartime conditions]. Ukrainyskyi ekonomichnyi chasopys = Ukrainian Economic Journal, 4, 15–19. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2024-4-3> [in Ukrainian].

8. Korzhenivska, N. L., Osadchuk, I. O., & Sydorak, Ya. I. (2025). Eksportnyi potentsial ahrosektoru Ukrainy: stiikist do ekonomichnykh potriasiin [Export potential of Ukraine's agricultural sector: Resilience to economic shocks]. Ekonomichnyi prostir = Economic Space, 203, 115–120. <https://doi.org/10.30838/EP.203.115-120> [in Ukrainian].

9. Korovii, V. V., Shkurat, M. Ye., & Samoilov, Ye. S. (2024). Rol ahropromyslovoho sektora Ukrainy v rozvytku eksportnoho potentsialu [The role of Ukraine's agro-industrial sector in the development of export potential]. Biznes Inform = Business Inform, 11, 26–35. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-11-26-35> [in Ukrainian].

10. Lazarenko, D. O., & Lukianov, A. I. (2022). Otsinka eksportnoho potentsialu pidpriemstv ahropererobnoi promyslovosti v umovakh voiennoho stanu [Assessment of the export potential of agro-processing enterprises

under martial law]. Visnyk Dnipropetrovskoho naukovo-doslidnogo instytutu sudovykh ekspertyz Ministerstva yustyttsii Ukrainy. Ekonomichni nauky = Bulletin of the Dnipropetrovsk Research Institute of Forensic Expertise of the Ministry of Justice of Ukraine. Economic Sciences, 2, 53–61. <https://doi.org/10.46644/2708-1834/2022-06.7> [in Ukrainian].

11. Lutkovska, S., Puzyrova, P., Vavdiuk, N., Bezkravnyi, O., Mykola, K., & Kutsai, N. (2025). Metodolohiia modeliuvannia innovatsiinykh stratehii finansovoi bezpeky konkurentospromozhnykh ahropromyslovykh smart-pidpriemstv u systemi startap-menedzhmentu [Methodology for modeling innovative financial security strategies of competitive agro-industrial smart enterprises in the startup management system]. Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice, 6(65), 307–323. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.65.2025.5078> [in Ukrainian].

12. Mostoviyak, M. I. (2023). Stan ta problemy eksportu ahroprodovolchoi produktsii v Ukraini [State and problems of agri-food exports in Ukraine]. Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnogo universytetu sadivnytstva = Collection of Scientific Papers of Uman National University of Horticulture, 102(2), 72–82. <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2023-102-2-72-82> [in Ukrainian].

13. Reshytko, T. V. (2024). Eksport ahroprodovolchoi produktsii Ukrainy yak faktor rozvytku mizhnarodnykh ekonomichnykh vidnosyn [Export of Ukrainian agri-food products as a factor in the development of international economic relations]. Tsentralnoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky = Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic Sciences, 11, 327–334. [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11\(44\).327-334](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2024.11(44).327-334) [in Ukrainian].

14. Skichko O. O. Peredumovy formuvannia biznes-aliansiv sered eksporteriv ahroproduktii v Ukraini v umovakh viiskovoho stanu [Preconditions for the formation of business alliances among agricultural exporters in Ukraine under martial law]. Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy = Strategy of Economic Development of Ukraine, 54, 81–90. <https://doi.org/10.33111/se-2024.54.081.090> [in Ukrainian].

15. Smolii, L. V. (2023). Problemy ta perspektyvni napriamy vidnovlennia infrastruktorno-lohistychnoho zabezpechennia eksportu ahroprodovolchoi produktsii v umo-

vakh voiennoho stanu [Problems and promising directions for restoring infrastructure and logistics support for agri-food exports under martial law]. Ekonomika kharchovoi promyslovosti = Economics of Food Industry, 15(3), 28–38. <https://doi.org/10.15673/fe.v15i3.2745> [in Ukrainian].

16. Sozanskyi, L. Y. (2025). Statystychna otsinka ahropromysloвого eksportu Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny [Statistical assessment of Ukraine's agro-industrial exports under the conditions of the Russian-Ukrainian war]. Statystyka Ukrainy = Statistics of Ukraine, 1, 37–49. [https://doi.org/10.31767/su.1\(108\)2025.01.04](https://doi.org/10.31767/su.1(108)2025.01.04) [in Ukrainian].

17. Shymanovska-Dianykh, L. M., Ishcheikin, T. Ye., & Voronina, V. L. (2023). Spetsyfika zdiisnennia eksportno-importnykh operatsii u sferi ahropromysloвого sektoru v umovakh dii voiennoho stanu [Specific features of export-import operations in the agro-industrial sector under martial law]. Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnogo ekonomichnoho universytetu = Scientific Bulletin of Odesa National Economic University, 9, 114–119. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-9-310-114-119> [in Ukrainian].

18. Shudrov, V. S. (2024). Pravovi problemy eksportu silskohospodarskoi produktsii v aspekti ahroinnovatsiynoho rozvytku [Legal issues of agricultural exports in the context of agro-innovative development]. Pravo ta innovatsii = Law and Innovation, 2, 100–105. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2\(46\)-15](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2024-2(46)-15) [in Ukrainian].

Дані про автора

Себало Артем Олегович,

аспірант, Державний науково-дослідний інститут інформатизації та моделювання економіки, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-1734-0297>
e-mail: a.sebalo.asp@gmail.com

Data about the author

Artem Sebalo,

PhD student, State Research Institute for Informatization and Modeling of the Economy, Kyiv
e-mail: a.sebalo.asp@gmail.com

Надходження статті до редакції 27.04.2026

Прийнято до друку 20.05.2026

Опубліковано 29.05.2026